

Součást publikace **Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě**. Hospodářská a kulturní studia, PEF ČZU v Praze, 2009.

Dostupnost online: [ZDE](#) a [ZDE](#)

Vojvodovo

Vojvodovo je obec založená Čechy a Slováky v roce 1900. Až do let 1949-1950, kdy se většina z nich vrátila zpět do Československa, zde tvořili většinu. O původu jména existuje několik verzí. Podle jedné je místo pojmenováno po Christo Botevovi, jehož četa zde pobývala. Podle druhé zde nedaleko zemřel Botevův četník Stojan Vojvoda ze Staré Zagory. Podle třetí zde byl zabit neznámý bulharský vojvoda.

Historie obce

Nedávno osvobozené (1878) Bulharsko zvalo své zahraniční krajany k osídlování neobdělávané půdy. Toho využili i Čechoslováci v rumunském Banátu a Sedmihradsku. Nejprve vyslali delegaci, která s bulharskými úřady měla dojednat podmínky případného usídlení Čechů v Bulharsku a obhlédnout jim určenou půdu. V květnu 1897 ji pak následovalo 20-25 rodin, které byly usazeny na Plevensku, okolními Bulhary však nebyly přijaty přátelsky, a po několika potyčkách jim proto bylo přiděleno nové místo Sasek, které se nachází mezi městem Kneža a vesnicí Doní Lukovit v Orechovském okrese. Během léta 1898 se tam k nim připojila další skupina radikálních svatohelenských nekatolíků, asi 30-35 rodin. Přestože víme, že ze Svaté Heleny odešli právě a jen „věřící“, nebyla tomu mnohdy věnována dostatečná pozornost, důvody odchodů Čechů ze Svaté Heleny do Bulharska byly shledávány v ekonomické a sociální oblasti (nevhodná půda, populační tlak apod.). Ve skutečnosti však „věřící“ odešli „na truc“, „na hněv“, nehodlali již dále žít v jediné vesnici s „nevěřícími“ v neustálých vzájemných střetech.

V Saseku novousedlíci začali budovat novou obec, postavili si jednoduché polozemnice a hospodářské budovy, vykopali studně a oseli pole. Nebylo jim však dopřáno na tomto místě setrvat, neboť byli

neustále ohrožování nemocemi, špatnými hygienickými poměry a zejména nevraživostí bulharů z okolních obcí, která vyvrcholila fyzickou likvidací vesnice. Nakonec tedy místo opustiti a v roce 1900 založili spolu s několika dalšími rodinami banátských Bulharů a Slováků ze vsi Mrtvice obec nazvanou zanedlouho Vojvodovo. Bylo to v severozápadním Bulharsku, na dosud neobdělávané půdě zvané „Gladno pole“ mezi vesnicemi Krušovice a Bukjovci (dnes město Mizija), na hlavní silnici mezi Orjachovem a obcí Vraca, asi 12 km jižně od Dunaje.

Historie českého osídlení

- posledních desetiletích 19. století (po osvobození Bulharska od turecké nadvlády r. 1878) a na začátku století minulého se na území Bulharska téměř masově stěhovali tisíce Čechů. Jednalo se v první řadě o středoškolské a vysokoškolské učitele, vědce a právníky, hudebníky a malíře, inženýry a architekty nebo zaměstnance státní správy. V Bulharsku se tak zformovala významná základna českých intelektuálů. Nutno podotknout, že podle této skupiny si tehdejší bulharská veřejnost utvářela obraz o českém národu. Někteří z českých imigrantů se v Bulharsku stali zakladateli (bulharské) národní vědy, širiteli osvěty, výbornými hudebníky, divadelníky, výtvarníky a architekty. Čech Konstantin Jireček (pozdější profesor historie na Karlově univerzitě) se dokonce stal bulharským ministrem.

Druhou skupinu migrantů tvořili podnikatelé. Bratři Proškové založili tehdy nejznámější bulharský pivovar, další Češi se podíleli na vybudování cukrovarnictví a dalších průmyslových odvětví – v Gorné Orjachovici, Kamenu, ale i jinde. Do těchto podniků zároveň přicestovalo za prací mnoho českých dělníků, kteří tak tvořili třetí migrační vlnu do bulharských zemí. Čtvrtou vlnu představovali řemeslníci – krejčí, nábytkáři, modeláři, loutnaři, houslaři, ladiči, ale třeba i celá řada fotografů. Velkému množství Čechů nabídl obnovený bulharský stát možnost seberealizace, pro kterou z různých důvodů v jejich vlasti nebyly podmínky.

Dnes žije roztroušeně na různých místech Bulharska trvale kolem 500 Čechů. Donedávna existovala kompaktní česká diaspora v severozápadní oblasti země, především v obci Vojvodovo. První čeští obyvatelé Vojvodova ovšem nepřišli přímo z Čech, ale z rumunského Banátu. Jednalo se o evangelíky především ze Svaté Heleny, kteří odmítali ustoupit od přísných etických norem svých otců, které zakazovaly například světskou zábavu či pití alkoholu. Využili zákona o osidlování neobydlené půdy v sousedním Bulharsku a v roce 1900 založili v severozápadním Bulharsku obec Vojvodovo.

Specifika obce

Poloha obce a přírodní podmínky

Vesnice Vojvodovo se nachází na severu Bulharska, prakticky na hranicích s Rumunskem. V okolí jsou sousedící Orjechovo a vzdálenější Kozloduyi, které poskytují např. nákup potravin, poštu a v Kozloduyi je to zaměstnání v tamní jaderné elektrárně. Příroda v okolí Vojvodova v létě nabízí velmi horké a suché počasí. I když bývá uprostřed léta teplo takové, že se zdá že se veškerá úroda a zvířectvo chované musí od slunce připálit, obojím se zde daří. Pěstují se typicky jižanské plody jako je víno, lilek, vypěstují nádherná masitá a chutná rajčata, papriky, okurky, kukuřici, zelí, koření a tradiční brambory a obilí. Z něhož si sami každé ráno upečou chleba. Chovají ovce, prasata, kozy, krávy i koně a drůbež. Mají z nich maso, mléko a syrene (pravý tzv. balkánský sýr). Zásoby z vlastní produkce jsou poté využívány i během zimy.

Komunikace a provázanost s okolím

Středem obce vede asfaltová komunikace, která je určena pro automobilovou a linkovou dopravu. Je zde pouze 1 autobusová zastávka, nikoliv však nádraží. Takto funguje dopravní spojení s okolím. A to ředejším s nejbližším Orechovem - což je malé město až vesnice a větším městem Kozloduy, kde se nachází centrum zaměstnání mnoha obyvatel, a to jaderná elektrárna. Mnozí starousedlíci volí také cestu pěšky anebo na kole. Na východní straně obce bývala železniční zastávka na trati Červen Breg - Orechovo. V dnešní době se už ale koleje nepoužívají a vlaky nejezdí.

Obyvatelstvo aktuálně

Obyvatelé jsou především starousedlíci. Sami žehrají na to, že mladí lidé, kterých tu příliš mnoho není, odcházejí do velkých měst - především do Sofie. Setkáte se tu tedy s typickým obrazem Bulharské vesnice - staří lidé obstrávají svá hospodářství, chodí na pastvu s dobyt看kem a ve volných chvílích před svými domy rozprávají. Mezi charakteristické vlastnosti patří neuvěřitelná pohostinnost a vřelost vůči cizincům.

Jak vesnice vypadá

Obec je rozdělena cestami do obdélníkových „ulic“ a tyto cesty jsou prašné. Domy jsou z 90% původí po původních českých obyvatelech. Na některých domech je to výrazně znát. Najdete tu spoustu rozbořených a neobydlených stavení. Je tu několik moderních obydlí, která ale patří dětem a vnukům starousedlíků. Právě obyvatelé těchto domů jsou zaměstnáni v jaderné elektrárně v Kozloduyi.

Jak tu vlastně lidé žijí

Jak bylo již několikrát zmíněno, Vojvodovo je vesnice starousedlíků a převážná část obyvatel tvoří lidé nad 60 let. Žije zde i několik rodin jejich potomků a dokoce je v létě možno potkat mládež, která ale přes školní rok odjíždí do velkých měst. Prakticky od útlého věku jsou samostatní a ve velkých městech studují. Je to logické, protože Vojvodovo nenabízí prakticky žádnou možnost existence pro dnešního mladého člověka.

Převážně postarší obyvatelstvo, dále situovanost vesnice - sever se výrazně liší od vnitrozemských a přímořských oblastí a to spíše výhradním zaměřením na zemědělství a tím pádem vyplývající chudoubou - nabízí na první pohled obraz typické bulharské vesnice. Příjmy, potažmo důchody místních jsou doslova zanedbatelné. Lidé jsou odkázáni na taktiku „co si nevypěstujeme a nevychochováme a sami neuděláme, to nemáme a umřeme hladý“. Veškerá produkce je tedy domácí - pomineme-li, že cestou zpět z Kozloduye si „mladí“ koupí nákup ve sporadické samoobsluze. Staří jsou zvyklí na tento typ života. U jejich potomků i ve vesnici tuto nendenci nelze pozorovat. Ti maximálně chodí pro zásoby ke svým chudým rodičům, kteří samozřejmě ochotně a rádi vše rozdají. K tomuto tématu je třeba v krátkosti zmínit velmi typický a pro nás trochu nepochopitelný jev - nazveme jej „výminkářství“. Je možné pozorovat, jak staří ustupují do viditelně horších životních podmínek a minulé a kvalitnější zázemí dobrovolně (doufáme) odevzdávají svým potomkům. Ti však ale žádnou zpětnou vazbu - péče, vděk, finanční podpora atd. - nevyvíjejí. Samozřejmě nelze paušalizovat, ale toto je zde častý jev.

Orgány správy obce

Existuje zde něco jako radnice - zde tomu říkají Kmetstvo, v čele se staroskou tedy kmetkou. K ruce má snad 2 úřednice, ale činnost radnice je skutečně sporadická. Kmetka je žena středního věku a její rodina patří právě k málu mladých rodin ve Vojvodovu. Jak lze však vytušit, na základě toho, že se všichni znají a navzájem navštěvují, problémy a starosti týkající se obce jsou patrně řešeny „na pochodu“, mimo oficiální budovu kmetstva.

Kulturní vyžití

I zde, tak jako u zemědělské produkce, jsou lidé odkázáni především na svou invenci. Kultura ve Vojvodovu spočívá v návštěvách a kontaktu mezi místními. Dále častý jev jsou večerní posezení u vína a rakie (pálenka). Je tu také Dětské centrum, což je na místní poměry výrazně kontrastní jev. Moderní budova vybavená 4 počítači, kde si mohou přes léto dorazivší děti (vnuci a pravnuci) hrát. Je třeba zmínit, že místní jsou na toto centrum hrdí s netečtyčnou pýchou Bulharům tak vlastní a typickou. Do Orjachova je možno zajet do „hospody“ a na taneční zábavu. Kozloduyi je příliš vzdálená, ale zde je již možno využít širokého spektra kulturního vyžití.

Češi tady a teď ve vesnici Vojvodovo

Ve Vojvodovu nyní žije pouze jediný pravý Čech z původní vlny českého a výše popisovaného osídlení. Luděk Kopřiva a jeho manželka, která hovoří velmi dobře česky, žijí popisovaným stylem života. Ve vesnici žijí 2 Bulharky, které také česky hovoří. Níže je uvedena jejich autentická a velmi zajímavá výpověď. Navzájem se navštěvují, ale mezi sebou hovoří Bulharsky. Velmi často vzpomínají na známé a některé příbuzné rodin, které se vrátily zpět do Česka. Tyto rodiny jsou „roztroušené“ po celém ČR, především však na Moravě v oblasti Mikulova, Přerova, dále pak Prahy, Kralup nad Vltavou...

Výpověď tamních starousedlic

Následující řádky obsahují výpověď paní Rajny Dimitrovny a paní Anky Bosilové. Paní Rajna je Bulharka, ale hovoří česky. Paní Anka je napůl Bulharka, napůl Slovenka - hovořila však také česky. Obě dámy byly velmi milé, čilé a sdílné. Poskytly nám zajímavou výpověď o dávných i současných poměrech.

Rajna Dimitrovna

100 let tu jsou Češi, přišli z Banátu a Plevni. Nejdřív tu byli jak je Kněža, Badárský Grad. V Badáru jsou taky Češi a Maďaři a trochu Slováci. Dřív bylo vojvodovo celé české, jen

10 Bulharů. Přišli Češi z Banátu sem, protože jim nabídli volnou půdu. Měli mnoho dětí. Češi si tu postavili evangelický kostel. Dřív tady pravoslavní nebyli. Byli evangelický a protestanti. 1950 nebo 1953 postavili pravoslavný kostel.

Každý si na dvoře vykopal studnu 17 až 20 metrů hlubokou. Neměli z čeho dělat baráky a tak vzali prkýnka a mezi ně dali slámu a zemi a „truhlovali“ to. Můj dům je tak postaven. Já jsem se tu narodila. Po Odchodu Čechů do Čech, jejich domy připadly Bulharům.

český spolek neměli - politicky se vůbec neangažovali, jen do kostela chodili. Škola T.G. Masaryka mohla být po 50. tých letech navštěvována i bulharskými dětmi. Pak už dětí bylo málo a teď už žádné. Škola zchátrala, jen budova opuštěná stojí. Tehdáž se Češi učili dopoledne a Bulhaři odpoledne. Pan český učitel Jidřich Michl z Prahy nás učil číst, psát, počítat a bůhvíco. Hrál se divadlo a tancovalo. Pamatuju si na písničku „Červený šátečku kolem se toč“ (slzy v očích paní Rajničky). Ve škole byly nahoře 4 třídy a dole taky. Bylo 33 až 35 dětí v každé třídě.

Tehdy byl český starosta a lidi byli mnoho společenský. Moc si všichni pomáhali: Pokud někdo něco neměl nebo se mu něco stalo, tak starosta a další dva přišli ke mně nebo sousedům a jestli můžem pomoci, protože někomu zemřela kráva nebo kůň nebo se spálil barák nebo něco. Každý pomáhal, teď už to není takový.

Češi odešli, protože po nich chtěli aby dali zem do společného družstva - kooperace. Nechtěli, pracovali sami, komunismus je vyhnal. Češi chtěli aby se do Čech vrátili všichni i Češi z Rumunska. Nakonec však je postihl tentýž osud v ČR, před kterým z Bulharska utekli. Zůstala tady jen bába Barka Malá Tomšová, střejček Józ Kopřiva, jeho manželka a děti, střejček Toška a jeho manželka Češka, pán Němec a manželka Češka, teta Anka, ale ta je Slovenka (pozn. za našeho výzkumu zůstal jen Luděk Kopřiva s manželkou, jakožto původní Čech). Nemáme s kým mluvit česky. Sestra Ludi (Ludvíka) je v Trnavě. Obdělávali pole, koně chovali pak prodávali. Střejček Ruda Hrůza truhlařil - vyráběl stoly, postele, vozy. Byli tu i kováři. Další sázeli konop a vyráběli koberce a pytle.

Co sis nevypěstoval, tos neměl. V sobotu a neděli nepracovali. Vyperou a udělaj buchty, uvařej jídlo a pak do kostela. Odpoledne čekali na vlak až pojede kolem. Nosily bílé sukně s krajkami, šátkama. Když jel vlak tak všichni na ně koukali. Mezi Krušovicemi a Vojvodovem byl les, tam se mladí scházeli, byli moc veselí a to nebylo ani kino ani divadlo. V sobotu a neděli chodili mladí a zpívali. Obchod byl taky a co lidem zbylo, to prodali. Písničky zpívali „Červený šátečku kolem se toč“, „Pásla husy“, „Zmokly bílé skály“.

Mám dvě vnučky. Jedna se vdala a už mám i pravnučku. Máme malý důchod je to moc zlé. Byl tu závod na chlor, 20 let jsem tam pracovala. Sestra se vdala v ČR, šla tam na návštěvu a zůstala. Chtěla v Bulharsku učit ale nemohla. V ČR učit může. Jsou tu jenom starý lidi. Mladá je kmetka a její manžel má dobrý místo v atomový elektrárně v Kozloduji. V Orjachovu Češi donedávna byli, ale už nejsou. V Miziji je jedna stará paní Sofina Skaláková.

Teta Anka Bosilová

Nikdo nikdy nešel k soudu se soudit, jedna trojice šla a všehny hádky usmířila. Všichni byli moc upřímní. Pomáhali jeden druhému, kdy se někomu stalo nějaké neštěstí. Třeba požár nebo kráva a kůň umřeli. Tak trojka zase vzala tužku a papír a chodili stavení k stavení a říkali: „Gazda, seš doma? stalo se neštěstí, tak a tak. Tak jestli budete moct a kolik budete moct, aby se oddělilo z vašeho důchodu, aby se jim pomohlo.“ Věřte, nakrásně přišli k tomu člověku a dali mu peníze, aby si šel a aby si koupil. Říkali si bratři a sestři. Bulharů bylo tak 30 numer, Slováků míň a hodně Čechů. Pomáhali jeden druhému a nedělali mezi sebou rozdíly. Sekálo se, žalo se, kopala se kukuřice. A jedni říkali „Hele, my už to máme hotový.“ No a večer tak po šesté si sednou, vemou stoličky a sednou si na ulici. No a druhej soused přide a řekne „No, ale my to hotový ještě nemáme.“ No a tamty, že jim zejtra přijdou pomoci. Zapráhnou koně, sednou do vozu, jedou a pomohou a on to pak taky má hotový. Tak si pomáhali jeden druhému. Teď se ale rozešli na 100 stran.

Maminka Slovenka byla a tatínek moj Bulhár. Dělal se silnice z Vraca a on byl náčelník. Zamilovali se a vzali se. Moj děd Pavel Červeňák. Poprvé zasel ve Vojvodovu. S ním to byli ještě Ondřiš Vodárů a Jožik Čížek. A 12 let bylo mamince, když sem přišli. Byli 4 sestry a jeden bratr. Hledali zem, kde by zaseli. Chtěli v údolí dole u řeky tehdá, ale starej byl moudrej a prej kdyby přišlo vodnění tak... tak je to všechny zaleje. Tak se pude vejš trochu.

Já umím bulharsky, česky a slovensky. Učili nás ve škole třeba Uchytíl, Krutký, Husák a Michl. Všechny si pamatuju.

Máme malé důchody. Co nezasadíme do zahrádky, tak není, důchod nestačí. Tak zaplatíš uhlí, vodu a nezbyde nic... Ani na jídlo a oblek to nestačí. Tak tu máme slepice, krůty, krocany. Rodí se všechno - zelí, rajčata, paprika...

Spolková činnost

V obci nebyly zakládány výhradní spolky. Nejdříve bylo Vojvodovo výhradně české pak docházelo k difúzi bulharských obyvatel. Nyní žije ve Vojvodovu pouze jediný Čech. Jeho manželka hovoří česky, nicméně aktuálně tu nejsou žádné tendence podporovat českou kulturu a zároveň tedy zakládat spolky. V České republice existuje aktivní občanské sdružení Vojvodovo. Díky němu jsme získaly některé informace z knihy, která vznikla ve spolupráci s tímto sdružením - „Dějiny Vojvodova“. Tyto informace se týkají především historie a zde je i uvádíme. V rámci Bulharska komplexně samozřejmě existují české komunity a sdružení, ale to se týká především hlavního města Sofie, Varny a Plovdivu a Čechů, kteří zde založili rodiny nebo zde našli zaměstnání. V rámci Vojvodova tyto aktivity nefungují.

Náboženství

Na počátku osidlování Vojvodova zde existovalo několik náboženských skupin odlišných dle národností. Čechoslováci byli evangelíky, banátské Bulhaři katolíky, Bulhaři pravoslavní. Zvláště pak Vojvodovští se úzce vyčlenili na sektu metodistů a darbistů. Kostely obou sekt byly navštěvovány v neděli 2krát denně, dopoledne i odpoledne, bohoslužby trvaly skoro celý den. Tyto nedělní bohoslužby byly povinné pro všechny členy sekt. Vedly se záznamy, kdo chyběl a z jakých důvodů - pokud neuvedli závažný důvod, byli potrestáni.

Dnes je ve Vojvodovu funkční moderní evangelický kostel. Údajně byl postaven z financí plynoucích z USA v roce 2003 a každý rok se zde shromažďují američtí evangelíci. Mše se koná každý týden v sobotu, ale návštěvnost je velmi skromná a postupem času stále klesá. Většina obyvatel jsou Bulhaři a tudíž pravoslavní. Pravoslavný kostel sv. Jana Rílského je na okraji vesnice a vedle něj se nachází velmi zanedbaný a neudržovaný hřbitov. Kostel však působí nově, nezdá se zchátralý a jedná se o architektonicky výrazně zajímavější stavbu než je kostel evangelický. Kostel však není využíván a je zamčen na klíč, který má Kmetka. Tento kostel byl postaven až po odchodu Čechů v 50. letech. Po celou dobu jeho existence není užíván a navštěvován vůbec, je nechán napospas a chátrá.

Školství

Od počátku přistěhování (1900) po šest let neexistovaly školy ani vyučování. V tuto dobu byly děti učeny staršími a vzdělanějšími. Podmínky byly velmi špatné - žádné pomůcky a všichni se těsnili v malých soukromých pokojích. Všechny děti ale byly gramotné a rády se učily.

1907 byla otevřena škola, ale pro nedostatek místa se opět operativně řešil alternativní prostor až do roku 1934, kdy byla postaven Národní dům T.G. Masaryka. Vyučovala se čeština v latince, bulharština, čtení, psaní, počty a to českými učiteli, kteří přicházeli až z Čech, ale i bulharskými učiteli a do školy chodily české i bulharské děti.

Byla rozdělena na dvojce vyučování - bulharské dopoledne a české odpoledne. České děti se učily čtení, psaní, počítání, dějiny, vlastivědu atd, hrály divadlo a tancovali např. „Červený šátečku kolem se toč“. V každém patře bylo po 4 třídách, kdy v každé třídě bylo kolem 33 - 35 dětí. Během WWII. byla škola zavřena a vyučovalo se opět doma staršími. Na krátkou dobu ve Vojvodovu byla zřízena i školka a to pro lepší osvojení bulharského jazyka malými českými dětmi - tímto se zabránilo obtížnostem při pozdější výuce bulharštiny.

Nyní je ve Vojvodovu pouze velká zchátralá budova školy působící na první pohled jako vzpomínka či památník místního vzdělání. Dnes zde žádné vzdělávací zařízení nefunguje. Mladí Bulhaři do škol dojíždějí do okolí a česká škola ta zde neexistuje již dlouho. Nikdo od doby hromadného stěhování Čechů nemá potřebu zachovávat českou vzdělanost a kulturu.

Počet shlédnutí: 104

From:

<https://www.hks.re/wiki/> - **Hospodářská a kulturní studia (HKS)**

Permanent link:

<https://www.hks.re/wiki/vojvodovo>

Last update: **29/05/2024 19:40**

